

Тіщенко Є. О.

кандидат економічних наук, докторант,

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-30>

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Процес повоєнного відновлення та реконструкції економіки в більшості країн, які зазнали руйнувань унаслідок військових дій, був достатньо тривалим і складним і ґрунтувався не лише на значній фінансовій підтримці країн-донорів, а й на високому рівні мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів і активності всіх суб'єктів ринку. Реалізація цього процесу вимагає концентрації зусиль на розробленні нових інституційних засад, економічних і фінансових механізмів, а також на забезпеченні належного рівня організації та управління з метою формування сучасної та конкурентоспроможної структури економіки і підтримки стабільного соціального розвитку. За оцінками науковців і політиків, відновлення втраченого економічного та соціального потенціалу, об'єктів інфраструктури, господарських і комерційних зв'язків, потребує значних обсягів матеріальних і фінансових ресурсів [1, с. 148].

Разом з тим, варто враховувати той факт, що системні кризові явища у вітчизняній економіці та державному управлінні розпочалися давно. Упродовж останніх десятиліть в Україні фактично була сформована сировинна структура економіки. Про це свідчить зниження виробництва та споживання електричної енергії, зменшення в структурі валового внутрішнього продукту частки промисловості та галузей з високою доданою вартістю, збільшення в структурі експорту сировини та напівфабрикатів; а це означає, що вітчизняна економіка може бути приречена на реалізацію наздоганяючого типу розвитку [2, с. 207].

У зв'язку з цим стратегічним орієнтиром процесів відновлення економіки повинно бути формування нової структури економіки на основі використання високотехнологічної моделі постіндустріального типу, заснованій на інноваціях [3]. Для цього необхідне залучення значних обсягів внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування, здатних

забезпечити норму накопичення основного капіталу на рівні 30–35% від валового внутрішнього продукту, що в нинішніх умовах є надзвичайно складним завданням.

Ключовим завданням формування та реалізації стратегії і плану відновлення та реконструктивного розвитку економіки повинно бути визначення потенційних джерел та інструментів фінансування програм відновлення та модернізації. Враховуючи економічну та політичну ситуацію, головними джерелами фінансування будуть іноземна фінансова допомога окремих країн, міжнародних фінансових організацій, благодійних фондів, окремих громадян, а також кошти великих зарубіжних компаній, інвестиційних і венчурних фондів.

Разом з тим, з метою залучення для відновлення та модернізації економіки достатніх обсягів власних фінансових ресурсів Україна повинна суттєво активізувати діяльність вітчизняного фінансового сектору та ринку капіталів.

Однією із перешкод на цьому шляху є значний обсяг зовнішнього державного боргу, необхідність погашення якого може стримувати залучення зовнішнього фінансування та обмежувати можливості використання внутрішніх фінансових ресурсів. Сьогодні рівень зовнішнього державного боргу суттєво перевищує передбачене ст. 18 «Бюджетного кодексу України» граничне значення в 60% від валового внутрішнього продукту країни. Розв'язання цієї проблеми потребує реалізації певних політичних рішень, пов'язаних зі списанням або реструктуризацією зовнішнього державного боргу країни.

На забезпечення ефективної реалізації стратегії та плану відновлення економіки повинні бути спрямовані всі види економічної політики і, перш за все, бюджетно-податкова, грошово-кредитна та інвестиційна, а також сукупність фінансово-економічних механізмів, здатних забезпечити поєднання методів ринкового регулювання та інструментів індикативного і стратегічного планування [4, с. 227].

Головними напрямками активізації процесів мобілізації зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів для здійснення повоєнної відбудови та технічної модернізації основних галузей економіки можуть бути:

– узгодження напрямів грошово-кредитної політики із завданнями реалізації бюджетно-податкової політики та програмами відновлення економіки шляхом використання емісійних коштів, які мають використовуватися для надання суб'єктам ринку позик через механізми цільового рефінансування вітчизняних банків;

– активізація кредитної діяльності банків шляхом спрощення умов банківського кредитування, пом'якшення нормативів кредитної діяльності, підвищення рівня доступності кредитів для всіх суб'єктів ринку і посилення захисту прав кредиторів;

– усунення тарифних і нетарифних бар'єрів для потоків іноземного капіталу та фінансової підтримки зарубіжних країн-донорів, міжнародних фінансових і благодійних організацій, а також гарантування умов репатріації доходів іноземних компаній, які беруть участь у відбудові вітчизняних підприємств, що сприятиме розширенню форм та інструментів іноземної фінансової допомоги;

– випуск і розміщення спеціальних державних облігацій повоєнного відновлення та розвитку економіки України;

– запровадження обмежень щодо впливу вітчизняного капіталу за кордон;

– розроблення програм фінансової підтримки малого і середнього бізнесу;

– розширення податкової бази, підвищення митних зборів і акцизів, збільшення ставок рентної плати за користування надрами;

– розвиток механізмів державно-приватного партнерства.

Не дивлячись на продовження військових дій, вже сьогодні необхідно розпочинати роботу з організації системи відновлення та реконструкції вітчизняної економіки на новій технічній і технологічній базі, об'єднавши зусилля бізнесу, громадян, зарубіжних партнерів та інвесторів. Основою цього процесу повинно бути розроблення стратегії та плану, які мають передбачати широкий комплекс чітких і взаємопов'язаних заходів, спрямованих на розв'язання ключових проблем відновлення та подальшого розвитку економічного і соціального потенціалу країни [5, с. 197].

Запропоновані підходи в першу чергу спрямовані на формування нових фінансових механізмів з метою стимулювання іноземної фінансової допомоги, іноземних інвестицій, внутрішніх ресурсів та активізації інвестиційної діяльності в процесі повоєнного відновлення та реконструкції економіки України.

Література:

6. Науменкова С.В., Міщенко С.В., Тіщенко Є.О. Проектне фінансування в умовах реалізації “Ukraine Facility Plan”. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 142–153. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-24>

7. Тіщенко Є.О. Теоретичні засади використання фінансово-економічних механізмів проектного фінансування у відбудові України. *Міжнародний науковий*

журнал *«Інтернаука»*. 2024. № 6 (86). Т. 2. С. 201–211. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-6-9991>

8. Tishchenko I., Savchenko N., Shostak T. The Role of Digital Financial Assets in the Post-War Recovery of Ukraine's Economy. *Ефективна економіка*. 2024. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.75>

9. Міщенко В.І., Науменкова С.В., Міщенко С. В. Проблеми координації монетарної та бюджетної політики в сучасних умовах. *Економічний простір*. 2024. № 190. С. 223–231. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-41>

10. Гірченко Т.Д., Тіщенко Є.О. Особливості організації та управління ризиками проектного фінансування в Україні. *Бізнес-навігатор*. 2019. № 6. С. 192–199.